

ЮРІЙ РИБАК – кандидат мистецтвознавства, завідувач кафедри музичного фольклору Рівненського державного гуманітарного університету, старший науковий співробітник Проблемної науково-дослідної лабораторії музичної етнології Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка

Невиданий збірник „Пісні Лесиноного краю” Олексі Ошуркевича

- 0.0. ВСТУП. **Три ювілейні дати** 2018 року, пов’язані з темою повідомлення: 85 років з дня народження О. Ошуркевича (1 квітня), 105-ті роковини Л. Українки. (1 серпня), 30 років від часу підготування фольклорного збірника „Пісні Лесиноного краю” (березень)
- 1.0. **ЛЕСЕЗНАВЧИЙ ДОРОБОК ОШУРКЕВИЧА.** Постаць Л. Українки, її творчий і, зокрема, фольклористичний доробок та мистецькі зацікавлення **наскрізною лейттемою** пронизують творче життя О. Ошуркевича.: об’ємний розділ у дипломній роботі „Народнопісенна творчість Волині (дореволюційного походження)” (ЛНУ, 1957), пісенна збірка „Пісні з Колодяжна” (1998), брошура „Родина Косачів і Волиняни: спогади, перекази” (2004), більше 10 конференційних виступів, статей і газетних публікацій. Однак найбільше зусиль О. Ошуркевич доклав, готуючи понад 30 років „Лесин збірник” („**Пісні Лесиноного краю**”). Існує непідтверджена інформація, що О. Ошуркевич мав намір захистити дисертацію про Л. Українку. Підстав так вважати є більше, ніж достатньо.
- 2.0. **ДИПЛОМНА РОБОТА.** Вже на час завершення навчання на філологічному факультеті Львівського університету О. Ошуркевич був добре обізнаний з полісько-волинськими фольклорними джерелами та їхнім використанням у доробку Л. Українки. У розділі „**Леся Українка і народнопісенні творчість Волині**” (с. 22–35) він визначив фольклористичний внесок поетеси, реалізований у таких основних роботах: стаття „Купала на Волині” (1894), збірник „Дитячі гри, пісні й казки” (1903), рукопис „Народні пісні до танцю...” (1946), „Народні мелодії з голосу Лесі Українки” (1917/1918), рукописний колодяженський збірник Лесі та її сестри Ольги. Із властивим для О. Ошуркевича поглибленим підходом до вивчення окремих тем, ретельно вивчав джерела та досліджував місцевості, які бодай найменшою мірою вплинули на формування і розвиток творчості видатної письменниці і поетеси.
- 3.0. **ПЕРЕДІСТОРІЯ ЛЕСИНОГО ЗБІРНИКА.** Протягом 1965–1983 рр. О. Ошуркевич поліськими та волинськими Лесиними стежками проводив **інтенсивну фольклористичну роботу**, періодично публікуючи це в статтях та газетах. У домашньому архіві Мирослава Стефанишина зберігся рукопис нотних транскрипцій (70 од.), датований 1970 роком та підписаний як „Пісні Лесиноного краю” (паспортизовані лише колодяженські пісні), що може свідчити про наміри підготувати збірник до 100-річчя Л. Українки. Однак лише 1981 року, з ініціативи та за посильною допомогою відомого львівського транскриптора М. Мишанича, почалася активна підготовка до публікації усіх, пов’язаних з Л. Українкою матеріалів, у вигляді об’ємного пісенного збірника. Творчі контакти О. Ошуркевича та М. Мишанича на цю тему детально відображені у тривалому листуванні двох фольклористів (Етномузика № 12).
- 4.0. **ПРОЦЕС ПІДГОТУВАННЯ. АКТИВНА СПІВПРАЦЯ З М. МИШАНИЧЕМ.** На поч. 1980-х років О. Ошуркевич передає для М. Мишанича копії своїх численних записів пісень Лесиноного краю, а також, прислуховуючись до слушних рекомендацій останнього, додатково проводить кілька тематичних експедицій та загалом

- нагромаджує **550 народнопісенних творів із 8 н.п.**: Новоград-Волинський, Жабориця (Баранівка, райцентр Жит. обл.), Миропіль (Держ. р-н Жит. обл.), Чекно (1940–2014 – Межиріччя Млинівського р-ну Рівн. обл.), Колодяжне, Скулин, Білин, Любитів (Ков. р-н Вол. обл.). **Мотивація** вибору цих н.п. наступна: У Новоград-Волинському Л. Українка народилася (лірники, сусідки-співачки); до Жабориці Косачі їздили на літування (легенда про Мавку); Миропілля – пісні від няні; Чекно – поїздка з родиною у 1881 р., веснянки; Колодяжне – родинний маєток (Варвара Пиріг); періодичні навідування у навколишні від Колодяжного села – Скулин (уроч. Нечимне), Любитів (пісні від молоді), Білин (працівниця-селянка „Білінка”) Копії аудіозаписів О. Ошуркевича нині знаходяться в архіві ПНДЛМЕ ЛНМА під шифром НІ-10. Також тут зберігаються рукописи ретельних, часто наскрізних і напівфонологічних нотних транскрипцій М. Мишанича – 360 од., відібраних для збірника.
- 5.0. **ДОЛЯ РУКОПISУ.** Станом на березень 1988 року було підготовлено **машинопис** збірника та подано його до друку в „Музичну Україну” з намірами опублікувати 1990 року. Одна через загальновідомі суспільні та економічні потрясіння цього не сталося. Тоді О. Ошуркевич десять років безуспішно шукав інші можливості видати збірник і, врешті-решт, спромігся опублікувати в Луцьку лише невеличку частину матеріалів – „Пісні з Колодяжна”, де, поряд із транскрипціями М. Стефанишина та Л. Добрянської, було вміщено і декілька спрощених нотацій М. Мишанича. Рукопис збірника „Пісні Лесиноного краю” нині зберігається у фондах Волинського обласного архіву.
- 6.0. **КОНЦЕПЦІЯ І СТРУКТУРА ЗБІРНИКА.** Докладно концепція збірника та його структура висвітлені у **план-проспекті**, підготованому О. Ошуркевичем для „Муз. України”, а також у його вступній статті „**До пісенно-музичних зацікавлень Лесі Українки**”. Виходячи з цього, можна говорити про наступне. Перевага надавалася тим творам, які є близькими або віддаленими варіантами до фольклорних записів Л. Українки, зроблених у кінці ХІХ – на поч. ХХ ст. У межах н. п. твори подано за жанрово-тематичними ознаками, а в межах жанрових груп – за „хронологічними ознаками, розвитком подій”. За змістом порядок пісень такий: календарно-обрядові та трудові пісні, родинно-обрядові, соціально-побутові, балади, жартівливі та гумористичні, приспівки. У вступній статті О. Ошуркевич висвітлено відомості про окремі епізоди з історії фольклорно-етнографічного вивчення даного регіону різними дослідниками, про фольклористичну діяльність Л. Українки, подано аналітичні матеріали результатів зіставлення новозаписаних творів із записами письменниці. Тут таки пояснено принципу відбору і подачі пісенно-музичного матеріалу. У додатках, крім стандартної паспортизації, містяться цінні зауваги як самих співаків, так і записувача і транскриптора
- 7.0. **ВИСНОВКИ.** Збірник представляє неабияку **цінність** для сучасної фольклористики та мусить бути виданим. Не лише з огляду на ім'я видатної поетеси Л. Українки та необхідність вшанувати її в такий спосіб, а заодно посприяти розв'язки низки питань з приводу тлумачення джерел її геніальної творчості. Низка н. п., зокрема етнографічно волинських, належить до малодосліджених в етномузикології осередків, а отже таким чином буде **суттєво доповнено ареально-типологічну картину**. Врешті, це заслуговує на публікацію і тому, що блискучі напівфонологічні транскрипції М. Мишанича мають служити **взірцем** аналітично-музичної документації народних пісень.